

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА КЪМ ПУБЛИКАТА: ИНОВАТИВНО ПРЕДСТАВЯНЕ НА КЛАСИЧЕСКАТА МУЗИКА

Марта Танева

CHALLENGING THE AUDIENCE: INNOVATIVE PRESENTATION OF CLASSICAL MUSIC

Marta Taneva

ЕЛЕКТРОННО ИЗДАНИЕ НА ФАКУЛТЕТА ПО НАУКИ ЗА ОБРАЗОВАНИЕТО И ИЗКУСТВОТО^A

Ключови думи: музикално образование, класическа музика,
традиция, иновации

Keywords: music education, classical music, tradition, innovation

Резюме: *Съпротивлението към класическата музика на новите поколения може да бъде преодоляно чрез използване на иновационния потенциал на институциите на музикалното образование при формирането на музикален вкус. Иновациите в музикалното възпитание избягват най-ефективно маскирането на консерватизма като традиция. Прегледът на някои основни автори спомага да се очертае кръгът на основните агенти на музикалното възпитание с пряко влияние върху възприемането на класическата музика. Техният иновационен потенциал може да се определи като основополагащ в този контекст. Това са Институциите на висшето музикално образование, Музикалните творци (композитори и изпълнители), Държавата с нейната културна политика, Институциите на средното образование, Семейството, Специфични институции, Пазарът и Обществото с неговата култура. Технологиите правят възможно от „образователен натиск“ те да открият възможности за преминаване към ефективен подход за обучение в тази посока по множество начини. Успехът на този подход допринася за приближаване на звука на оркестъра и сложната полифонична линия на класическата музика до различни публики и на свой ред допринася за модерността на традицията, съхранена в новата епоха на високите технологии и изкуствения интелект като нова социална*

Abstract: *The resistance to classical music of new generations can be overcome by using the innovative potential of music education institutions in the formation of musical taste. Innovations in music education most effectively avoid conservatism masquerading as tradition. The review of some main authors helps to outline the circle of the main agents of musical education with a direct influence on the perception of classical music. Their innovation potential can be defined as fundamental in this context. These are the Institutions of higher musical education, Music creators (composers and performers), the State with its cultural policy, the Institutions of secondary education, the Family, Specific institutions, the Market and Society with its culture. Technology makes it possible for them to find opportunities to move from “educational pressure” to an effective approach to teaching in this direction in a number of ways. The success of this approach contributes to bringing the sound of the orchestra and the complex polyphonic line of classical music closer to different audiences and, in turn, contributes to the modernity of the tradition preserved in the new age of high technology and artificial intelligence as a new social reality.*

Увод

Разпространено е всекидневното виждане, че класическата музика се е „затворила в себе си“ с течение на десетилетията и че е останала във фокуса на вниманието на все по-ограничена елитарна публика. Дали с навлизането на съвременните технологии и променената от тях естетическа чувствителност на широки кръгове от обществото в Западното полукълбо това твърдение остава все още вярно?

Ако вземем предвид бума на популярност например на филмовите партитури на Джон Уилямс в САЩ и по света и големите промени в съвременната джазова и симфонична музика с навлизането на нови изразни средства може да стигнем до обратното твърдение – иновациите, до голяма степен технологичните иновации, поставят сериозни предизвикателства пред съпротивлението към класическата музика на новите поколения и ги карат неусетно да възприемат по нов начин този вид музика без да го усещат като „сериозен жанр“.

Проблемът е в това, че институциите на предучилищното, училищното и висшето образование биха могли успешно да се настроят към тази тенденция за да я подпомогнат. Технологиите правят възможно от „образователен

натиск“ те да открият възможности за преминаване към ефективен подход за обучение в тази посока по множество начини.

Тезата е, че иновацията е сред основните фактори за превъзможване на консерватизма на традицията включително при възприемането на класическата музика от по-широките нови поколения. Затова в статията се разглежда балансирането между иновация и традиция като възможен подход към ефективно възприемане на класическата музика.

За целта чрез преглед на литературни източници първо се откроява един набор от основните агенти¹ на въздействие върху музикалната

публика, ЕЛЕКТРОННО ИЗДАНИЕ НА ФАКУЛТЕТА ПО НАУКИ ЗА ОБРАЗОВАНИЕТО И ИЗКУСТВОТА^A

след което се прави описание на иновативния потенциал на всеки от тях. Съответно фокусът на тази статия е да се обсъдят последиците от това как тези агенти на иновациите във възприемането на класическата музика допускат промените в самите себе си и въздействат върху своя обект – публиката, като я правят повече или по-малко възприемчива към класическата музика в обновена среда.

Ако приемем, например, институциите на висшето музикално образование като един от агентите, то въпрос, на който трябва да се търси отговор е как студентите и преподавателите по музика от програми за обучение по класическа музика реагират на натиска от съвременното развитие на технологиите и промени в социалната среда.

Иновацията и иновационният потенциал на институциите на музикалното образование и формирането на музикален вкус

Налага се преди всичко да се въведе понятие за иновационен

потенциал за възприемчивост към класическа музика. Изглежда логично да се допусне, че собственият иновационен потенциал е отношение между нагласата към промяна и, обратно, запазване на консервативната традиция. Разбира се, готовността за иновации е характеристика не само на преподаващите музика, но също така на техните кадри (ученици и студенти – професионални музиканти), както и на самата публика. Очевидно, всеки един - и музикантите, и публиката първо са били ученици. Вкусът за музиката, отношението и

1. Използваме термина „агент“ в научния смисъл на „действащо лице“, субект на въздействие

66 Музика, Мултимедия и Култура

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА КЪМ ПУБЛИКАТА: ИНОВАТИВНО ПРЕДСТАВЯНЕ НА КЛАСИЧЕСКАТА МУЗИКА

потребността от това културно преживяване традиционно идват от семейството и от училищната среда. Съвременният свят обаче достигна до технологии, чрез които всеки може да следи музикалния афиш и да бъде потребител на култура по много начини. Спонтанните коментари по отношение на новите технологии изтъкват негативния ефект на технологиите, които разрушават качеството. Всъщност, някои неща са многократно по-добре в настоящето отколкото в която и да е епоха от миналото. Например, без каналите за класическа музика като Mezzo, не бихме били публика на световния културен календар всекидневно. От друга страна, публиката в залите има друго преживяване и възможността за много по-широкия достъп до култура не е наистина алтернатива на традиционните форми на достъп до изкуство. Онова, което би предизвикало интерес у публиката към традиционните или модерни форми на изпълнение на класическа музика е формирането на вкус към това изкуство. Един от най-важните фактори за формиране на такива нагласи е образованието. То формира и бъдещите изпълнители, и тяхната публика.

Разбира се, публиката се очаква да притежава освен възприемчивост към новости (иновации) в подхода и представянето на класическата музика, също така и резистентност въобще към такава музика. Училището като един от основните субекти на социализацията има ключова роля за характера на процесите във всяка сфера на обществото в перспектива. Основна теза на тази статия е за училището като средоточие на традиция и модерност, които пренася и развива като един непрекъснат процес. Категориите на този анализ, които се нуждаят от терминологично уточнение още във въвеждащите

думи са за основните понятия за традиция и иновация, модерност, класическа музика и публика.

Традиция е „това, което се предава от поколение на поколение; установеното от предшествениците, което се повтаря като обичай“.²

Иновация е „нов метод, продукт, нова идея, технология и др.; нововъведение, новост“³.

Класическа музика е „широко понятие в музиката, възникнало в началото на XIX век от традициите в европейското изкуство, църковната и концертната музика, създавана от IX век до наши дни. Основите на тези

2.

<http://rechnik.info/%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B8%D1%86%D0%B8%D1%8F:>

Тълковен речник

3. <https://ibl.bas.bg/rbe/lang/bg/%D0%B8%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%86%D0%B8%D1%8F/>

традиции са закодирани в периода между 1550 и 1900г. Смята се, че терминът „класическа музика“ (**classical music**) е използван за първи път през 1836 г. в оксфордския речник... Класическата музика най-често е свързвана с висшето общество, но популярното схващане, че тя е музика, достъпна и оценявана само от висшата класа... В наши дни за класическа музика се смята всичко, създадено в стила на традиционните класически изпълнения, коренно противоположно на популярната музика.“⁴

Публика може да се определи като „свкупността от реципиенти на различните видове изкуства или на средствата за масова информация.

В ЕЛЕКТРОННО ИЗДАНИЕ НА ФАКУЛТЕТА ПО НАУКИ ЗА ОБРАЗОВАНИЕТО И ИЗКУСТВАТА^A

зависимост от конкретния източник на информацията публиката може да бъде съставена от читатели, слушатели, зрители, интернет потребители. Наред с понятието *публика* се употребява и терминът *аудитория*. Липсва ясна и общоприета диференциация в употребата на двете понятия. Според етимологията понятието *публика* включва като ключова конотация

представата за публичност (*public*), докато терминът *аудитория* (който произлиза от лат. глагол *audire* / *слушам*) акцентира върху самия акт на комуникацията. В качеството си на общност публиката се формира въз основа на общи интереси и общи роли на индивидите, които я

съставят. С изключение на случаите, в които публиката се събира на публично място – театър, кино, телевизионно студио, физическият контакт не е задължително условие за нейното формиране.“⁵

Дефинирането на понятието за модерност се оказва по-сложно, тъй като попада в речниковите обяснения към множество различни значения. В случая, това, което ще разбираме под модерност се позовава на определението, дадено в статия на Мария Тодорова за сп. „Либерален преглед“⁶ Според Бауман модерността еманципира времето от пространството, защото, за разлика от пространството, времето може да бъде променяно и манипулирано с помощта на новите технически постижения.

Може да се каже, че ефективността на възприятието на класическата

4. <https://blog.muzika.bg/%D0%B6%D0%B0%D0%BD%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B5/%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D1%81%D0%B8%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%B0-%D0%BC%D1%83%D0%B7%D0%B8%D0%BA%D0%B0/>

5. Терминологичен онлайн речник в:

<https://litmedia.wordpress.com/%D1%80%D0%B5%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B8-%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B8/%D0%BF%D1%83%D0%B1%D0%BB%D0%B8%D0%BA%D0%B0/>

6. Тодорова, М, в: <https://www.librev.com/index.php/prospects/science/2295-2014-01-27-13-43-30>

музика от съответна публика в резултат на различни иновации ще зависи от възприетия подход от отделните агенти, които оказват въздействие върху възприятието на класическата музика от потенциалната публика.

Понятието иновация трябва първо да бъде дефинирано накратко и разграничено от други понятия за промяна. Иновациите са постоянен процес, който се налага поради значими обществени промени. Това може да се твърди със сигурност въпреки че самата концепция за „иновация“ обикновено се оставя отворена за тълкуване от учени и институционални лидери (Ski-Berg, 2022). Концепцията за иновация е неразривно свързана с тази за творчество. И двете концепции оспорват статуквото и могат да се противопоставят на „онези, чиято власт се основава на запазването на статуквото“ (Sogner, 2018, 337). Въпреки че има общо объркване относно това какво всъщност включва терминът иновация, повечето източници го свързват с правенето на

„нещо ново“ и „изобретяването на нещо“ (Ski-Berg, 2022), включително коментари като „неща, които не са правени преди“, „мислене извън клетка“ и намиране на „решение, което е напълно извън клетката“. Особено важен е този въпрос за самата образователна среда. В настоящия текст източниците за заключения в този смисъл са потърсени на базата на преглед на литература по темата. Методологически, това спада към теоретичните изследователски методи, съгласно класификацията на Г. Бижков. Според него, изследователските методи в педагогическата дейност са емпирични и теоретични. По неговите думи, те съществуват в диалектическо единство. (Бижков, 1999:102) Поради началния етап на моето докторантско изследване по-задълбочено представяне на резултати на базата на емпирично изследване не е възможно, ако преди това не почива върху едно по-обстойно запознаване с резултати от вече проведени изследвания и виждания на утвърдени авторитети дадената материя. На базата на посоченото изследване на Г. Бижков, мога да определя подхода за изготвяне на настоящия доклад като теоретично изследване с елементи на включено наблюдение, формирано на основата на осмисляне на собствения опит ученически, студентски и музикантски житейски път. Съгласно тази класификация, „теоретичното изследване по принцип служи на същите цели, както и обобщаването на резултатите от емпиричните изследвания. Тук обаче, формулировките и обосноваването на правилата, принципите, закономерностите, законите и прогнозите става по пътя на обобщаване главно по логически (индуктивен и дедуктивен) път на съждения със закономерен характер, с разработване на теории, с които се описва, обяснява и прогнозира

развитието на явленията и процесите“ (пак там).

Прегледът на някои основни автори спомага да се очертае кръгът на основните агенти на музикалното възпитание с пряко влияние върху възприемането на класическата музика. Техният иновационен потенциал може да се определи като основополагащ в този контекст. Това са:

Институциите на висшето музикално образование

Музикалните творци (композитори и изпълнители)

Държавата с нейната културна политика

ЕЛЕКТРОННО ИЗДАНИЕ НА ФАКУЛТЕТА ПО НАУКИ ЗА ОБРАЗОВАНИЕТО И ИЗКУСТВОТА^A

Институциите на средното образование

Семейството

Специфични институции

Пазарът

Обществото с неговата култура

Всички те са силно повлияни по различни начини преди всичко от технологичните иновации, което има непосредствено значение за отношението към класическата музика. Може да се каже, че въздействието на всички тези институции има кумулативен ефект. Всички заедно допринасят за наблюдавания общ резултат. С други думи, всяка една от тези институции добавя своето значение към обобщен многолик резултат, който се намира в състояние на непрекъсната промяна. Развитието на технологиите обаче има свое уникално място в тази картина. То е фактор, който въздейства върху всяка една от тези институции и като възможност, и като проблем. Как ще реагират на потенциала на технологиите не зависи от самата технология, а от възможността да я интегрират в своята роля за образованието и възпитанието. Дали, например семейството, ще възприеме интернет средата и достъпа да умен телефон за всеки член на семейството като начин за пасивно потребление на всякакъв интернет трафик или ще приложат собствени критерии е въпрос на култура и ценности. Същото се отнася до всяка една от другите институции. Какъв ще бъде резултатът за публиката е отворен въпрос и зависи от сложното взаимодействие на тези фактори заедно.

Агенти (Фактори) на/за иновирано въздействие върху позитивното

възприемане на класическата музика

Следва всеки от тези агенти да бъде разгледан последователно по долу от гледна точка на иновационния му потенциал за въздействие

Институциите на висшето музикално образование

Под „институции на висшето музикално образование“ може да се разбира система от „институционални практики, в които някои музиканти имат власт над други“ (Frith, 2011, стр. 67), като при това „институционалната промяна неизбежно се трансформира неговия социален ред“. Следователно призивът за иновации във висшето музикално образование може да представлява институционална политика, която съществено допринася за позитивните промени в средата. .

За нуждите на понятийната яснота е редно да се направи едно уточнение за видовете институции във висшето музикално образование. Пзовавам се на едно не съвсем ново, но все пак показателно обобщение, направено за изследването на висшето музикално образование. Данните, на които се позовава са към 2010 г., но въпреки това са показателни за предмета на настоящия доклад. Според автора Яргенсен от новрежката музикална академия, висшето образование по музика обикновено остава извън фокуса на научното изучаване като самостоятелна тема на изучаване. За целите на своето изследване авторът прави важно разграничение на институциите, преподаващи музикално образование като консерватории и висши училища по музика. По неговите думи, първите са европейските консерваторни институции. Те се наричат Conservatoire of Music, Academy of Music Musikhochschule и Musikkhogskole. Повечето от тях имат програма за професионални дейности, с образование на професионалисти по мисия. В Европа (включително Русия) към 2010 г. наброяват около 250 члена от около 50 държави. Те са членове на Асоциацията за европейските консерватории. В САЩ също има няколко консерватории, а има и Канада, Китай, Корея, Япония, Австралия и много други страни... Другият тип висше музикално учебно заведение принадлежи към традицията. Тези институции се намират предимно в САЩ и са наречени музикално училище. Тези институции може

да имат програми за изпълнителско изкуство, но най-вече са специализирани в подготовка на учители по музика. Националните музикални училища в САЩ наброяват повече от 600 членове през 2010 г. Има подобни институции в много други страни“ (Jargensen, 2010)

Позовавам се на тези данни, както и на разграничението в профила на тези институции, тъй като те представляват ключов фактор за формирането на средата – доколко ще възпроизвежда традиционен и консервативен подход и доколко ще бъдат отворени за промени и иновации към едно от най-традиционните изкуства, каквото е класическата музика.

ЕЛЕКТРОННО ИЗДАНИЕ НА ФАКУЛТЕТА ПО НАУКИ ЗА ОБРАЗОВАНИЕТО И ИЗКУСТВОТО^A

Ясно е, че техните възпитаници – студентите-музиканти и преподаватели по музика са ключови в смисъла на „агенти за промяната“. (O'Neill, 2019). По думите на изследователи в тази област, Висшето музикално образование може вече да се трансформира (Gaunt et al., 2021) поради общото настояване на критиците, че е необходима радикална промяна. Изглежда обаче, че все още не е достигнато необходимото ниво на критична дискусия относно това как да се направи иновация във висшето музикално образование. Преди всичко това е променящият се пазар на труда, който изисква по-гъвкав продукт – подготвен музикант, който според нуждите е в състояние да изпълнява „множество роли“. (Bennett, 2008, стр. 9).

Днес от студентите по музика често се очаква да започнат кариерата си в интернет или чрез социалните медии (Rowley et al., 2015), а най-новото поколение студенти се интересуват повече от социалните иновации, отколкото предишните поколения (O'Neill, 2019). Това най-просто значи, че завършилите музика трябва да бъдат оборудвани с нов набор от умения, ако искат да процъфтяват като професионалисти.

Наистина се твърди, че „най-успешните музиканти“ са „хора с идеи“ и че по-„иновативните“ аспекти на музикалното образование са „загрижени за това учениците да намерят своя собствен артистичен глас“, включително може би „иновативно творчество и разширяване на границите на изкуството“ (пак там).

Макар и по друг повод, В. Караатанасов представя значението на преподавателя за иновацията в образователния процес. Според него, „както в миналото, така и в настоящия момент, преподавателят е в ролята да предава знания и убеждения, да създава предпоставки за

траен интерес, да способства за усвояването на нови знания подкрепени с препоръки и насоки за

работа, да контролира процесите при усвояването и провеждането на учебния план, бивайки коректив за обратна връзка и оценка.“ (Караатанасов, :6) В този смисъл, носители на промяна в самите институции на образованието са хората – водещите професионалисти в сферата на различните изкуства и теория на преподаването.

Иновативната институционална работа в рамките на образователния сектор най-често е свързана с постепенна иновация, при която вече съществуващ продукт (напр. учебна програма) се обновява (напр. нови методи на преподаване). Новите учебни програми, избираемите курсове и образователните проекти съчетават две качества: те са едновременно трансформиращи и заедно с това печеливши за тяхната организация.

За съжаление, във висшето музикално образование като че ли техническите занаятчийски умения обикновено са предпочитани пред творческото развитие. Също така се забелязва, че често преподавателите налагат техните лични виждания спрямо изпълнението, което изменя фокуса от преподаването като принципи и техники към определен модел на интерпретацията. Това налага много тесни рамки до наложен модел или дори личен вкус, изведен до норма. Нещо повече, според ..., се получава, че са „заблуждавани в курса на обучение, че трябва да възпроизвеждат едни и същи музикални произведения отново и отново и отново. Всъщност така биват обучавани за безработица в музикалната сфера“ (...,...) Обратно, търсенето на новост и дори иновация в този смисъл е двигател за развитие и по-успешно достигане до публиката. Това всъщност е част от проблема за консерватизма в преподаването. Всъщност, младите – ученици и студенти - се предполага да са носители на промени, модернизация и развитие на класическия жанр, за да бъде винаги актуален и адекватен на новите публики. Създаването на музиканта като творец предполага насърчаване на идеите за обновление. Връзката между „възпроизвеждащото“ статукво и засиления фокус върху иновациите е особено важна в намирането на мяра и баланс между традиция и иновация, за да може да се съхрани високото

качество и същински профил на класическото изкуство, но същевременно то да достига до широк кръг слушатели от всички поколения.

Що се отнася до потенциала за иновативност би могло да се каже следното. Степента на иновативност варира от нюансите на „повтаряне“ и „пресъздаване“ на единия край до „създаване“ и „изобретяване“ на другия.

Музикалните творци

Прочутият Джон Уилямс всъщност прави заемки и опростява в разумни граници класическата (главно немска по звучност) музика от 19 век и я пренася незабелязано в 20 и 21 век, като я присажда към по-близко до масовите вкусове изкуство – касовото кино. Чрез филмите той стига до доста ефективна и лесна обработка на масовото схващане на класическата симфонична музика.

Музикалният творец е „музикален директор, инструменталист, изпълнител, композитор, интердисциплинарен създател, предприемач, треньор и новатор в образованието“, или дори „създател на нова

музикална ЕЛЕКТРОННО ИЗДАНИЕ НА ФАКУЛТЕТА ПО НАУКИ ЗА ОБРАЗОВАНИЕТО И ИЗКУСТВОТА^A

професия!“ (Ski-Berg, 2022). Той има ключова роля в иновативното музикално възпитание на своята публика. Чрез различни методи той следва, а не води вкусовете на публиката, но така в крайна сметка излиза техен естетически ментор. Такъв човек на изкуството всъщност свързва музикалната част с други дисциплини, не само на сцената, но и в самите хора. Той полага своята музика в нехарактерни до момента носители – други изкуства или артистични проекти, за да достигне неусетно със своята „класика“ до модерно настроени хора на 21 век.

Специфичен случай с образователен потенциал в областта на класическата музика е младежката камерна формация „Дропдаун къмюнити“ (Drop Down Community).

Случаят е следният: Тринадесет музиканти се обединяват в този камерен оркестър, водени от амбицията да извадят класическата от музика от статуквото на „музейно“ изкуство и да я сблъскат с най-новите музикални тенденции и звучене. Както гласи визитката за

формацията в радио анонс, „школувани в най-добрите световни музикални университети и академии, младите хора изпълняват на високо професионално ниво както музика от утвърдени класически композитори, така и авторски произведения, в които личат новаторски виждания за звученето на струнния оркестър.

Дебютът на Drop Down Community в началото на есента е с концерт в пещерата Леденика, част от фестивала „Музика в пещерата“. В екстремни условия, при температура от 7 градуса и 90% влага, младите музиканти изпълняват Камерна симфония на Дмитрий Шостакович. След ред други концерти най-новото предизвикателство за новия оркестър е отново подбрано така, че да е нетрадиционно – концерт в клуб ЕХЕ Освен всичко към Drop Down Community ще се присъединят музиканти, познати от други

74 Музика, Мултимедия и Култура

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА КЪМ ПУБЛИКАТА: ИНОВАТИВНО ПРЕДСТАВЯНЕ НА КЛАСИЧЕСКАТА МУЗИКА

жанрове, а програмата е съставена от авторски пиеси, написани специално за случая.“

Възможностите за творците са предизвикани от развитието на изкуствения интелект. Потенциалът на тази принципно нова среда е трудно да бъде разграничена като единствено положителна или негативна. В духа на настоящата разработка е най-логично да се види като възможност, която ще доведе до резултат според въображението и уменията на традиционните участници – музикантите като хора-творци и институциите, които могат да реагират адекватно на тази нова реалност.

Държавната културна политика

От европейското културно пространство, включително международните културни институции в Западна Европа и извън нея се носи нещо като мощен призив за иновации във висшето образование, което се отнася и до висшето музикално образование.

Този призив е може би най-добре представен в политическата сфера чрез инициативи като Хоризонт 2020, наричана „най-голямата програма на ЕС за научни изследвания и иновации някога“ (Европейска комисия, 2014 г., стр. 5).

Това засяга очевидно и културния сектор. Програмата Творческа Европа (Европейска комисия, 2021 г.) например предоставя финансиране на Европейската асоциация на консерваториите (АЕС), която предвижда „професионално фокусирано образование по изкуства като стремеж към съвършенство“ като една от трите области, наречена „изследвания и иновации“. По този начин членуващите организации във коалицията на висши музикални училища днес се насърчават и развиват „програми за изследвания и иновации“.

Специфични институции

Съвременните културни стратегии са устроени така, че да провеждат активни иновационни политики във всяка област. Може да се предположи, че

M 75 usic, Multimedia and Culture

МАРТА ТАНЕВА

това покрива и сферата на класическата музика в частност. Институционалната политика е неразривно свързана с повишения фокус върху иновациите във висшето музикално образование.

Различни интернет-базирани радиостанции провеждат от повече от десетилетие активна образователна политика, насочена към най-разнообразни публики, далеч не само спрямо тясната „елитарна“ някогашна публика на класическата музика. Много характерна в това отношение е например Образователна програма на радио WQXR – Нюйоркската филхармония. В немалка степен роля играе и българската „Класик А“.

ЕЛЕКТРОННО ИЗДАНИЕ НА ФАКУЛТЕТА ПО НАУКИ ЗА ОБРАЗОВАНИЕТО И ИЗКУСТВОТО^A

Специфичните институции от този род „съществуват до степената, в която са мощни – тоест степената, до която влияят на поведението, вярванията и възможностите на индивиди, групи, организации и общества“ (Lawrence & Buchanan, 2017, стр. 477). Новаторските практики на такива институции се оказва, че не предизвикват никаква съпротива, докато в същото време насърчават обновление..

Може да се каже, че при упражняването на иновативно влияние при музикалното възпитание в случая не става дума за

административна принуда, а за професионално упражняване на влияние Всъщност, логичен въпрос е следният: кой реално може да претендира да има позицията да влияе върху иновациите във висшето музикално образование?

Пазарът

Музикалното творчество се загражда от напрежението между артистичната свобода и материалната необходимост.

По принцип винаги се е считало съществено за завършилите да развият творчески способности, за да процъфтяват като професионални музиканти. Въпросът обаче е, че пазарът на труда сега се променя много бързо.

В етичен план винаги е съществувал потенциал за търкания между първенството на това да се прави изкуство или пари. Необходим е обобщаващ подход между двете начала, обединяващи ги в модерно кариерното развитие. „Предприемачеството и творческите ценности не са непременно в конфликт“ (Schediwy et al., 2018, p. 624). Наистина иновациите са силно обвързани с

пазара. В основата си иновацията е свързана с въвеждането на „нещо ново в икономиката“.

Обществото и неговата култура

Накратко, социалните промени са засегнали дълбоко музикалното възпитание. Според някои изследователи е назрял моментът за „възприемане на музикалните практики като социален процес“ (Gaunt et al., 2021 г., стр. 16). Тази промяна включва концепцията за иновация и може да предложи нови начини за музикантите да подхождат към професионалната си мисия да възпитават публиката.

Технологичните иновации

От една страна, технологичните иновации в музиката играят ролята на „нова класика“. Става дума за по-нов вид музика наред с отдавна познатите творчески и изпълнителски въздействия върху публиката. В това число е например електронната музика. Като всяка нова форма те играят допълваща роля към познатите въздействащи фактори, като разширяват техния кръг. В това отношение технологичните иновации могат да се наредят сред агентите на формиране на публиката наред с институциите на висшето музикално образование, музикалните творци (композитори и изпълнители), държавата с нейната културна политика, специфичните институции, пазарът и обществото. Дали производител на музика и възпитател е естественият или изкуственият интелект в случая не е толкова основополагащо.

От друга страна обаче технологичните иновации в съвременността играят едновременно с това и ролята на общ фактор, налагащ се върху всички останали фактори в музикалното възпитание, с което се превръща в агент на промяната на всеки един от тях. Има се предвид явлението, появило се през последните няколко десетилетия, през които технологичните иновации доведоха до повишена глобална свързаност (напр. социални медии) и достъпност (напр. услуги за стрийминг).

В този втори контекст вече сблъсъкът между естествен и изкуствен интелект в музиката е от съществено значение. Изкуственият интелект съвсем

определено може да повлияе музикалната продукция и реално влияе върху нея, а с това и върху възпитанието в класическа музика.

Основен дебат въобще за изкуствения интелект е дали ще замести артистите. От една страна на ИИ се гледа като на мощен помощен инструмент, който може да подпомогне креативността на хората, от друга - като на заплаха. Фактите са, че ИИ може да генерира съдържание (независимо изобразително изкуство или музика) единствено на базата на съществуваща информация, т.е. анализ на съществуващи произведения. С други думи, продължава да се

предполага, че тук липсва идеята за оригиналност – такава, на каквато човек е способен.

Всичко това е по-скоро философски проблем, понеже и човешката креативност е базирана на всичко научено. Интересното е, че ефикасни методи за ИИ-композирана музика датират поне от 2010 година, а не отскоро, когато темата за ИИ тепърва избухна. Обаче музиката не е била „превзета“ през този период от повече от десет години. Иначе освен директно композиране на музика по зададено описание, ИИ може да се ползва и за звукообработка - друг пример за практично приложение.

Съпротивление на публиката срещу възпитателните въздействия в класическа музика

Както е известно от педагогическата теория, възпитанието е двустранен процес. Въздействията върху публиката не отричат възможността за съпротива в една или друга степен срещу такива въздействия освен усвояването на комуникираното съдържание. Би било наивно този важен фактор да не бъде взет предвид, когато става дума за ефективност на музикалното възпитание.

Приемаме, че в основата си тази съпротива има ценностно-културен характер. Класическата музика в автентичния си вид неминуемо създава основания за съпротива не само при възприемането ѝ, но още повече при възпитанието в нея.

Такива въздействия веднага се квалифицират като „налагане“, при това не като употреба на влияние, а като принуда. Това е съпротива срещу институционалния контрол, не срещу класическата музика. Тук помага и

фактът, че възприемането на класическата музика изисква дълъг процес на социализация подобно на социализацията във всеки друг жанр. С други думи, реакцията на традиционната публика на

класическата музика е фактор, който съдейства за възпроизвеждане на установения и познат начин на представяне на класическия концерт. От друга страна, представянето на нови и разнообразни начини на подход било като място на изпълнението, като жанрово разнообразие, мултимедийно и мултикултурно представление е реалност, която се развива непрекъснато навсякъде по света и у нас по много начини независимо от съгласието или несъгласието на разбираемата подозрителност към новото.

С други думи, без иновации, приложени към възпитанието за възприемчивост и създаване на вкус за класическа музика неминуемо възникват противоречия, вкоренени в различната привързаност на участниците в педагогическия процес към дадени ценности. Затова пък сполучливата иновация се оказва в днешно време вероятно единственият при това ефективен инструмент за преодоляване на критичните размери на съпротивата срещу възприемане на класическата музика.

Заклучение

Иновациите в музикалното възпитание избягват най-ефективно консерватизма като традиция. Формирането на вкус към класическата музика е не само спонтанен процес. Това е до голяма степен мисия и основна отговорност на музикалните институции и самите музиканти, които имат знанието, умението и вероятно технологичната подготовка, за да могат непрекъснато да водят в този процес на превод на класическото звучене към всяко ново поколение. Успехът на този подход допринася за приближаване на звука на оркестъра и сложната полифонична линия на класическата музика до различни публики и на свой ред допринася за модерността на традицията, съхранена в новата епоха на високите технологии и изкуствения интелект като нова социална реалност.

ИЗТОЧНИЦИ:

Bizhkov, Kraevski 1999: Bizhkov, G., Kraevski, V. Методология и методи на педагогическите изследвания, УИ „Св. Кл. Охридски“ [Metodologia i metodi na pedagogicheskite izsledvania, UI „Sv. Kl. Ohridski“]

Todorova 2014: Todorova, M. Клопката на изоставането: модерност, темпоралност и източноевропейският национализъм – В: Либерален преглед [Klopkata na izostavaneto: modernost, temporalnost i iztochnoeuropeyskiyat natsionalizam – V: Liberalen pregled]

<https://www.librev.com/index.php/prospects/science/2295-2014-01-27-13-43-30>

ЕЛЕКТРОННО ИЗДАНИЕ НА ФАКУЛТЕТА ПО НАУКИ ЗА ОБРАЗОВАНИЕТО И ИЗКУСТВОТА^A

Karaatanasov 2016: Karaatanasov, V. Методически практики в обучението по компютърен нотопис и приложна оркестрация. Автореферат. [Metodicheski praktiki v obuchenieto po kompyutaren notopis i prilozhna orkestratsia. Avtoreferat.]

Bennett 2008: Bennett, D. Understanding the classical music profession: The past, the present and strategies for the Future. Routledge.

European Commission 2014: Horizon 2020 in brief. European Union. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/ff01eb01-755b-4401-95be-6a10701c6d28>

European Commission 2021: Creative Europe 2021–2027. European Union. <https://ec.europa.eu/culture/sites/default/files/2021-06/creative-europe-2021-2027-brochure-web.pdf>

Frith 2011: Frith, S. Creativity as a social fact. In D. Hargreaves, D. Miell In: R. MacDonald (Ed.), Musical imaginations: Multidisciplinary perspectives on creativity, performance, and perception (pp. 62–72). Oxford University Press.

Lawrence, Buchanan 2017: Lawrence, T. B., Buchanan, S. Power, institutions and organizations. – In: R. Greenwood, C. Oliver, T. B. Lawrence, R. E. Myer (Eds.), The SAGE handbook of organizational institutionalism (pp. 477–506). Sage.

O'Neill 2019: O'Neill, S. Developing leadership capacities with generation Z students in higher music education. – In: D. Bennett, J. Rowley & P. Schmidt (Eds.), Leadership and musician development in higher music education (pp. 87–102). Routledge.

Rowley, Rowley, Bennett, Dunbar-Hall 2015: J., Bennett, D. & Dunbar-Hall, P. Creative teaching with performing arts students: Developing career creativities through the use of e-Portfolios for career awareness and resilience. – In P. Burnard, E. Haddon (Eds.), Activating diverse musical creativities: Teaching and learning in higher music education (pp. 241–259). Bloomsbury.

Schediwy , Loots, Schediwy, Bhansing 2018: L., Loots, E. & Bhansing, P. With their feet on the ground: A quantitative study of music students' attitudes towards entrepreneurship education. Journal of Education and Work, 31(7–8), 611–627. <https://doi.org/10.1080/13639080.2018.1562160>

Ski-Berg 2022: Ski-Berg, Veronica. Between innovation and tradition: The balancing act of the 'protean' music student. Norwegian Academy of Music, Norway. URL: <https://nrme.no/index.php/nrme/article/view/3699/8054>

Schumpeter 1934: Schumpeter, Joseph. The theory of economic development. Harvard University Press.

Sogner 2018: Sogner, K. Creativity, innovation, and the production of wealth. – In E. Heath, B. Kaldis. In: A. Marcoux (Eds.), The Routledge companion to business ethics (pp. 326–342). Routledge.

<https://fiveelements.dropdowncommunity.com/>

<https://bnr.bg/horizont/post/101218799/drop-down-community-ot-klasikata-do-nai-modernite-techenia-v-muzikata-i-obratno>

